

JAUME
CABRÉ

Confiteor

Traducere din limba catalană și note de
Jana Balacciu Matei

Cuprins

I. A capite.....	7
II. De pueritia	39
III. Et in arcadia ego.....	215
IV. Palimpsestus.....	317
V. Vita condita.....	537
VI. Stabat mater.....	697
VII. ...Usque ad calcem.....	813
<i>Dramatis personae</i>	856

I

A CAPITE

Eu va fi nimic.

Carles Camps Mundó

Până ieri-seară, când pășeam pe străzile ude din Vallcarca, nu mi-am dat seama că să mă nasc în această familie a fost o greșală de neiertat. Am înțeles, brusc, că am fost totdeauna singur, că n-am putut niciodată să mă bazez pe părinți sau pe vreun Dumnezeu în a cărui grijă să las căutarea de soluții deși, pe măsură ce creșteam, mă deprinsesem să deleg unor imprecise credințe și unor lecturi disparate povara gândurilor și responsabilitatea pentru faptele mele. Ieri-seară, marți, când, biciuit de ploaie, mă întorceam de la familia Dalmau, am înțeles că această povară doar mie îmi revine. Că pentru reușitele și greșelile mele eu, doar eu, port răspunderea. Mi-au trebuit șaiszeci de ani ca să văd asta. Sper să mă înțelegi, să vezi cât de părăsit mă simt, cât de singur, și cât de dor îmi e de tine. În ciuda distanței care ne desparte, ești pentru mine exemplu. În ciuda panicii, acum nu accept nicio scândură de care să mă agăț ca să plutesc. În ciuda unor infiltrări, rămân fără credințe, fără preoți, fără coduri consensuale care să-mi netezească drumul spre nu știu unde. Mă simt bătrân, și doamna cu coasa mă invită s-o urmez. Văd că a făcut o mutare cu nebunul de negru și-mi cere, cu un gest politicos, să continui partida. Știe că mai am puțini pionii. Totuși, încă nu e mâine și mă uit să văd ce piesă pot muta. Sunt singur în fața hârtiei, ultima mea șansă.

Să nu te încrezi prea mult în mine. În acest gen atât de înclinat spre minciună care e amintirea scrisă pentru un singur cititor, știu că voi tinde să cad mereu în picioare, ca pisica; dar am să mă străduiesc să nu inventez prea mult. Totul a fost așa și chiar mai rău. Știu că trebuia să-ți

vorbesc despre toate astea cu mult în urmă; dar este greu și nici acum nu știu de unde să încep.

Totul a început, în fond, acum peste cinci sute de ani, când bărbatul ăla chinuit a cerut să intre în Mănăstirea Sant Pere del Burgal. Dacă n-ar fi făcut-o sau dacă părințele stareț dom Josep de Sant Bartomeu și-ar fi menținut refuzul, acum nu ți-aș povesti tot ce vreau să-ți spun. Dar nu sunt în stare să cobor până acolo. Voi începe mai de aproape. Mult mai de-aproape.

— Tatăl tău... Cum să-ți spun eu ție... Tatăl tău...

Nu, nu; nu vreau să încep nici de-aici, nu. Mai bine să încep cu biroul în care scriu, în fața impresionantului tău autoportret. Biroul e lumea mea, viața mea, universul meu în care încap aproape totul, doar dragostea nu. Când alergam prin apartament în pantaloni scurți și cu mâinile bășicate de frigul toamnelor și al iernilor, mi-era interzis să intru, aveam voie doar din când în când. În rest, trebuia s-o fac clandestin. Îți știam toate colțișoarele și câțiva ani am avut aici, în spatele canapelei, o fortăreață secretă, pe care trebuia s-o demontez după fiecare incursiune, să nu mi-o descopere Lola Xica¹ atunci când freca pe jos. Dar de câte ori intram legal trebuia să mă port de parcă aș fi fost în vizită, cu mâinile la spate, cât tata îmi arăta ultimul manuscris pe care l-am găsit într-un magazin amărât din Berlin, uite, și fii atent unde-ți pui mâinile, nu vreau să fiu obligat să te cert. Și Adrià se aplecă asupra manuscrisului, curios.

— E-n germană, nu? – întinzând mâna, parcă din neatenție.

— Pst! Nu se-atinge! – l-a pocnit peste mână. Ce ziceai?

1. Pronunțat Lola Șica, „Lola cea Mică“.

— Că e-n germană, nu? – frecându-și mâna care-l durea.

— Da.

— Vreau să învăț germana.

Félix Ardevol și-a privit mândru fiul și a zis foarte curând o să te-apuci s-o înveți, fiule.

De fapt nu era un manuscris, ci un teanc de foi maronii: pe prima, cu litere foarte ornate, scria *Der begrabene Leuchter. Eine Legende*¹.

— Cine-i Stefan Zweig?

Tata, cu lupa în mână, neatent, privind o corectură de pe marginea primului paragraf, în loc să-mi spună un scriitor, fiule, mi-a zis păi, un tip care s-a sinucis în Brazilia acum zece sau doisprezece ani. Mult timp, singurul lucru pe care l-am știut despre Stefan Zweig era că a fost un tip care s-a sinucis în Brazilia în urmă cu zece sau doisprezece sau treisprezece, paisprezece, cincisprezece ani, până am putut citi manuscrisul și am aflat cât de cât cine a fost.

Și atunci s-a terminat vizita și Adrià a ieșit din birou cu recomandarea să nu faci zgomot: acasă nu puteai niciodată nici să fugi, nici să strigi, nici să plescăi din limbă fiindcă, dacă nu studia cu lupa un manuscris, tata revedea inventarul hărților medievale sau se gândea unde să încerce să facă noi achiziții de nu știu ce obiect care să-i facă degetele să tremure. Singurul lucru mai zgomotos care-mi era permis, la mine în cameră, era să studiez la vioară. Dar nu puteam să-mi petrec toată ziua repetând exercițiul XXIII cu arpegii din *O livro dos exercícios da velocidade*, care mă făcea s-o urâsc atât de mult pe Trullols, dar nu mă făcea să detest

1. *Candelabrul îngropat* (1937), roman de Stefan Zweig.

vioara. Nu, n-o uram pe Trullols. Dar era plicticoasă, mai ales cu insistența pe exercițiul XXIII.

— Zic doar că un pic de variație...

— Aici – și lovea partitura cu vârful arcușului – găsești toate dificultățile rezumate într-o singură pagină. E un exercițiu pur și simplu genial.

— Dar eu...

— Pentru vineri vreau XXIII la perfecție. Inclusiv măsura 27.

Uneori Trullols era căpoasă ca un catâr. Dar în general era o femeie acceptabilă. Uneori, mai mult decât acceptabilă.

Bernat era de aceeași părere. Când eu făceam *O livro dos exercícios da velocidade*, încă nu-l cunoșteam pe Bernat. Dar despre Trullols gândeam la fel. Trebuie să fi fost o foarte bună profesoară, deși n-a intrat în istorie, din câte știu. Am impresia că trebuie să mă adun, că bat câmpii. Sigur, vor fi lucruri pe care deja le știi, mai ales când o să vorbesc despre tine. Dar sunt cute ale sufletului pe care cred că nu le știi, fiindcă e imposibil să cunoști în întregime un om chiar dacă.

Deși era și mai spectaculos, magazinul nu-mi plăcea la fel de mult ca biroul de-acasă. Poate fiindcă atunci când mă duceam, rar, nu puteam scăpa de senzația că sunt tot timpul supravegheat. Magazinul avea un avantaj, puteam s-o privesc pe Cecília, care era superbă; eram îndrăgostit de ea la nebunie. Era o femeie cu părul de-un blond galactic, mereu foarte bine coafată, cu buze cărnoase de-un roșu furios. Veșnic era ocupată, cataloage, liste de prețuri, scris etichete sau servind, cu un zâmbet ce-i arăta niște dinți perfecți, puținii clienți care intrau.

— Instrumente muzicale aveți?

Bărbatul nici nu-și scosese pălăria. În picioare, în fața Cecíliei, privea în jur; lămpi, candelabre, scaune din lemn de cireș cu intarsii lucrate finisim, canapele à confident de început de secol nouăsprezece, vase de toate mărimile din toate epocile... Pe mine nici nu m-a văzut.

— Nu mare lucru, dar dacă vreți să mă urmați...

„Nu marele lucru“ al instrumentelor aflate în magazin erau două viori și o violă care nu sunau prea bine, dar aveau corzi din intestine, miraculos intacte. Mai erau o tubă deformată, două magnifice fligornuri și o trompetă din care polițistul din vale suna disperat să avertizeze oamenii din alte văi că pădurea din Paneveggio arde și cei din Pardàc cereau ajutor la Siròr, San Martino, chiar și la Welschnofen, care trecuseră prin flăcări nu de mult, și la Moena și Soraga, care poate primeau deja mirosul alarmant al dezastrului din anul Domnului 1690, când pământul era rotund pentru aproape toată lumea și, dacă bolile necunoscute, sălbaticii fără Dumnezeu și fiarele din mare și de pe pământ, gheața, furtuna și ploile excesive nu erau o piedică, corăbiile ce se pierdeau în apus se întorceau prin răsărit, cu marinarii mai slabi și mai scofâlciți, cu privirea pierdută și coșmarurile agățate de nopțile lor. În vara din anul Domnului 1690, toți oamenii din Pardàc, Moena, Siròr, San Martino, toți, mai puțin cei bolnavi la pat, alergau să privească cu ochii înțețoșați dezastrul care le distrugea viețile, unora mai mult decât altora. Îngrozitorul incendiu pe care erau nevoiți să-l privească neputincioși înghițise care întregi de lemn bun. Când, grație unor ploi providențiale, infernul s-a stins, Jachiam, al patrulea, cel mai ager, fiu al lui Mureda din Pardàc, a străbătut pas cu pas pădurea devastată încercând

să găsească colțuri neatrinse de flăcări și trunchiuri încă bune. La jumătatea drumului spre torentul Ursului s-a lăsat pe vine să-și facă nevoile lângă un brad tânăr transformat în cărbune. Dar ce a văzut i-a tăiat dorința de ușurare: crenguțe rășinoase înfășurate într-o cârpă cu miros de camfor sau altceva ciudat. Cu grijă, a desfăcut ce mai scăpase din cârpă de focul infernal care-i distrusese viitorul. Ce a descoperit l-a înmărmurit: cârpa ce ascundea gătejele, de-un verde murdar, cu tiv dintr-un șnur galben, și mai murdar, era un petic din pieptarul pe care-l purta de obicei Bulchanij Brocia, grăsanul din Moena. Când a mai dat de două movilițe de cârpă, asta bine arsă, a înțeles că Bulchanij, monstrul ăla, își dusesese la capăt amenințarea că o să ruineze neamul Mureda și, cu el, întreg satul Pardăc.

— Bulchanij.

— Nu discut cu câinii.

— Bulchanij.

Tonul vocii, lugubru, l-a făcut să se răsucească dezgustat. Bulchanij din Moena avea o burtă care, dacă ar mai fi trăit niște ani, și ar fi hrănit-o ca lumea, i-ar fi fost de mare folos să-și odihnească brațele.

— Ce draci vrei?

— Unde ți-e pieptarul?

— Ce draci te interesează pe tine?

— Cum de nu ți l-ai pus? Arată-mi-l!

— Du-te-n mă-ta. Ce, crezi că dacă voi sunteți în căcat pân'la gât, acum toți din Moena trebuie să facem ce spuneteți? Ai? L-a privit cu ochi plini de ură. N-am de gând să ți-l arăt. Și șterge-o, că-mi stai în soare!

Cu furie rece, Jachiam, al patrulea dintre frații Mureda, a scos din teacă cuțitul de jupuit, pe care-l purta mereu la

brâu, și l-a înfipt în burta lui Bulchanij Brocia, grăsanul din Moena, ca într-un trunchi de arțar ce trebuia curățat. Bulchanij a deschis gura și a făcut niște ochi cât cepele, nu atât de durere, cât de uimire că un rahat din Pardàc îndrăznește să-l atingă. Când Jachiam Mureda și-a scos cuțitul, care, roșu de sânge, a făcut un glu-glu grețos, Bulchanij s-a prăbușit pe scaun, de parcă s-ar fi dezumflat prin rană.

Jachiam se uită în sus și în jos, pe drumul gol. Naiv, o rupse la fugă spre Pardàc. Când a lăsat în urmă ultima casă din Moena, i-a trecut prin cap că poate cocoșata de la moară, cu rufele ude în brațe, care-l privea cu gura căscată, o fi văzut tot. În loc să-i reteze privirea, a iuțit pasul.

Deși deslușea cel mai bine cântecul lemnului, deși nu împlinise nici douăzeci de ani, viața tocmai i se făcuse țândări.

Ai casei au reacționat bine, au trimis imediat oameni la San Martino și la Siròr, să spună, cu dovezi, că Bulchanij era mârșavul care le dăduse foc la pădure din ranchiună, dar cei din Moena și-au zis că nu e cazul să facă înțelegeri cu legea și s-au pregătit să-l vâneze, fără mediatori, pe ticălosul de Jachiam Mureda.

— Băiete, a zis bătrânul Mureda, cu o privire și mai tristă decât de obicei. Trebuie să fugi. Și i-a întins un săculeț cu jumătate din aurul strâns în treizeci de ani de lucrat lemnul din Paneveggio. Și niciun frate n-a zis nici păs la decizia aia. Și, puțin solemn, a zis deși dintre toți știi cel mai bine ce lemn zămislește cântecul, Jachiam, iubitul meu fiu, al patrulea copil din casa asta bătută de soartă, viața ta valorează mai mult decât cel mai bun trunchi de arțar pe care l-am putea vreodată vinde. Și așa scapi de dezastrul care-o să cadă peste noi fiindcă Bulchanij din Moena ne-a lăsat fără lemn.

— Tată, eu...

— Fugi, zboară, ia-o prin Welschnofen, c-or să te caute sigur în Siròr sau în Tonadich. O să dăm zvon că te-ai ascuns în Siròr sau în Tonadich. Primejdia e prea mare ca să rămâi în văi. Ai de făcut un lung drum, departe de Pardàc. Fugi, fiule, și Domnul să te aibă-n pază.

— Dar, tată, eu nu vreau să plec. Vreau să muncesc în pădure.

— A ars. Ce să muncești, copile?

— Nu știu; dar, dacă plec din văi, mor!

— Dacă nu fugi în noaptea asta, te omor cu mâna mea. M-ai înțeles acum?

— Tată...

— Nimeni din Moena n-o să pună mâna pe un copil al meu.

Și Jachiam din familia Mureda din Pardàc și-a luat rămas-bun de la tată, și-a sărutat rând pe rând frați și surori: Agno, Jenn, Max și nevestele lor. Hermes, Josef, Theodor și Micurà. Ilse, Erica și bărbații lor; apoi Katharina, Matilde, Gretchen și Bettina. Se strânseseră toți să-și ia adio în tăcere și, când era la ușă, micuța Bettina a zis Jachiam și el s-a întors și a văzut că fetița întindea mâna în care avea medalionul cu Santa Maria dai Ciüf¹ din Pardàc, pe care i-o încredințase mama pe patul de moarte. Jachiam și-a privit în tăcere frații și surorile, s-a uitat în ochii tatălui și acesta a dat din cap. Atunci s-a apropiat de Bettina, a luat medalionul și a zis: Bettina, micuța mea, o să port comoara asta pân-o să mor; și nu știa că rostea adevărul gol-goluț. Și Bettina i-a pipăit obrajii cu ambele mâini și n-a plâns. Jachiam a ieșit din casă

1. Sfânta Maria a Florilor (în limba ladină din nordul Italiei).

cu ochii înecați în lacrimi, a șoptit o scurtă rugăciune la mormântul mamei și s-a topit în noapte, spre zăpada veșnică, să-și schimbe viața, să-și schimbe istoria și amintirile.

— Doar atât aveți?

— Aici este un magazin de antichități, a răspuns Cecília cu aerul sever care-i intimida pe bărbați. Și un pic ironică: De ce nu încercați la un lutier?

Îmi plăcea Cecília când se enerva. Era și mai frumoasă. Mai frumoasă chiar decât mama. Decât mama pe vremea aia.

De unde eram acum puteam să văd biroul domnului Berenguer. Am auzit-o pe Cecília însoțind clientul dezamăgit, tot cu pălăria pe cap, și-n timp ce auzeam clopoțelul de la ușă și la revedere, domnule, al Cecíliei, domnul Berenguer a ridicat capul și mi-a făcut cu ochiul.

— Adrià.

— Da.

— Când vin după tine? a zis, ceva mai tare.

Am dat din umeri. Nu știam niciodată când urma să fiu într-un loc sau în altul. Părinții mei nu voiau să rămân singur acasă și mă duceau la magazin când erau plecați amândoi. Mie îmi convenea, căci mă distram privind cele mai inimaginabile obiecte care-și trăiseră viața și acum stăteau cuminți așteptând a doua, a treia sau a patra șansă. Îmi imaginam viața lor în diferite case și era distractiv.

Întotdeauna venea să mă ia Lola Xica, grăbită, căci trebuia pregătită cina și ce era mai greu nu făcuse.

De aceea am dat din umeri când domnul Berenguer m-a întrebat când vin după mine.

— Hai, a zis, fluturând o hârtie albă. Ia loc la masa Tudor și desenează un pic.

Nu mi-a plăcut niciodată să desenez, nu știu de ce; n-am nicio idee. De aceea am admirat totdeauna talentul tău, mi se pare miraculos. Domnul Berenguer îmi zicea desenează un pic fiindcă îl deranja să mă vadă stând degeaba, ceea ce nu era adevărat, fiindcă eu îmi petreceam timpul gândind. Dar domnul Berenguer nu poate fi contrazis. Așa că, așezat la masa Tudor, încercam să desenez ceva, ca să-l fac să tacă. Am scos Vulturul Negru din buzunar și am încercat să-l desenez. Bietul Vultur Negru, de s-ar vedea pe hârtie... Desigur, Vulturul Negru nu-l cunoștea încă pe șeriful Carson, fiindcă îl obținusem abia în dimineața aia la schimb cu Ramon Coll, contra armonicii Weiss. Dacă află tata, mă omoară.

Domnul Berenguer era foarte aparte; când zâmbea, mă speria puțin, iar pe Cecília o trata ca pe-o servitoare toantă și asta nu i-am iertat-o niciodată. Dar el știa cele mai multe lucruri despre tata, marele meu mister.

2

Santa Maria a ajuns la Ostia în dimineața cețoasă a celei de-a doua joi din septembrie. Călătoria de la Barcelona fusese mai rea decât oricare dintre cele făcute de Eneas în căutarea destinului său și a gloriei eterne. Neptun nu-i fusese deloc favorabil și, la bord, nu doar că dăduse la boboci, dar își schimbase și culoarea pielii, din bronzată și sănătoasă, cum îi stă bine unui țăran din La Plana de Vic, se făcuse palidă ca a unei apariții mistice.

Monseniorul Josep Torras i Bages personal hotărâse că, date fiind notele excelente ale seminaristului inteligent, înclinat spre studiu, pios și îngrijit, cultivat, în ciuda

vârstei, aveau în mâini o floare prețioasă care merita o grădină luxuriantă, că în grădina umilă a seminarului din Vic o să se ofilească și o să se irosească marele dar cu care-l hărăzise Dumnezeu, inteligența sclipitoare.

— Nu vreau să mă duc la Roma, monseniore. Vreau să mă dedic studiului fiin...

— Tocmai de-aceea te trimit la Roma, iubit fiu. Cunosc prea bine seminarul nostru și știi că pentru o inteligență ca a ta aici e pierdere de timp.

— Dar, monseniore...

— Domnul te-a hărăzit unor țeluri înalte. Mi-o cer imperios profesorii tăi, a zis și a fluturat puțin teatral documentul din mână.

Născut pe moșia Ges, în comuna Tona, într-o familie exemplară, fiul lui Andreu și al Rosaliei, la șase ani poseda deja instrucția școlară și necesara determinare de a urma cariera ecleziastică, începând primul curs de Latină sub îndrumarea lui pater Jacint Garrigós. Atât de mari și atât de rapide au fost progresele sale, încât, când a început cursul de Retorică, a primit ca temă să vorbească despre celebra *Oratio latina*, care, cum știe monseniorul din propria experiență, căci am avut plăcerea de a-l avea elev în acest seminar, este una dintre primele manifestări literare cu care profesorii îi onorează pe cei mai merituoși elevi, cu dovedită elocință. Dar această onoare depășea cei unsprezece ani ai săi și, îndeosebi, statura sa încă mică. Din acest motiv, dacă, pe de o parte, auditoriul îl putea asculta pe gravul retor Fèlix Ardèvol dizertând strălucit în limba lui Vergiliu, pe de altă parte, a trebuit să se recurgă la folosirea unui taburet mai înalt, ca micul și circumspectul orator să poată fi văzut de publicul în care, emoționați, se aflau

părinții și fratele lui. Astfel Fèlix Ardèvol intra pe drumul marilor triumfuri academice în Matematică, Filosofie și Teologie și se situa la înălțimea iluștrilor elevi ai acestui seminar, precum străluciții părinți Jaume Balmes y Urpiá, Antoni Maria Claret y Clarà, Jacint Verdaguer y Santaló, Jaume Collell y Bancells, profesorul Andreu Duran sau domnia voastră înșivă, Preasfințite Părinte, care ne onorați, ca episcop, iubita noastră dioceză.

Adânca noastră recunoștință se îndreaptă și către înaintașii noștri, cum Domnul Dumnezeu nostru ne îndeamnă: „Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua“ (Ecl., 44,1). Din acest motiv, suntem convinși că nu greșim dacă vă rugăm, cu cea mai mare emoție, să fiți de acord ca elevul seminarist Fèlix Ardèvol y Guiteres să-și continue studiile de Teologie la Universitatea Pontificală Gregoriană.

— Nu ai de ales, fiule.

Fèlix Ardèvol n-a îndrăznit să spună că ura vapoarele, el, care se născuse și trăise întotdeauna pe pământ ferm, departe de mare. De aceea, fiindcă nu știuse să-l înfrunte pe episcop, a trebuit să întreprindă chinuitoarea călătorie. Într-un colț din portul Ostia, lângă niște cutii de lemn aproape putrede, infestate de șobolani, și-a vomitat neputința și aproape toate amintirile trecutului. A răsuflat câteva secunde adânc, ca să își revină, și-a șters gura cu o batistă, și-a netezit energic sutana pe care o purtase în călătorie și a privit spre splendidul său viitor. În pofida circumstanțelor, ca Eneas, ajunsese la Roma.

— E cea mai bună cameră din cămin.